

Sygn. akt I ACa 922/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Irena Ejsmont - Wiszowata (spr.)
Sędziowie	:	SA Beata Wojtasiak SO del. Bogusław Suter
Protokolant	:	Izabela Lach

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. J.**

przeciwko **P. B.**

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 25 września 2014 r. sygn. akt I C 1309/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2.700 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

UZASADNIENIE

Powód J. J. wniósł o zasądzenie od pozwanego P. B. na jego rzecz kwoty 80.000 zł w związku z naruszeniem dóbr osobistych, których dopuścił się pozwany.

Pozwany P. B. wniósł o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 25 września 2014 r. oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

U podstaw powyższego orzeczenia znalazły się następujące ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego:

Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowieniem z dnia 26 listopada 2012 r., wydanym na podstawie art. 48 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, ustanowił J. J. pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego do wniesienia skargi konstytucyjnej celem zbadania zgodności z Konstytucją przepisów na podstawie których zapadły szczegółowo wymienione w postanowieniu 129 orzeczenia.

W realizacji wskazanego postanowienia jako pełnomocnik z urzędu wyznaczony został pozwany, który w dniu 29 stycznia 2013 r. sporządził opinię prawną, wskazując na niemożliwość sporządzenia skarg konstytucyjnych w 129 sprawach z uwagi na nakład pracy, który uniemożliwi sporządzenie skarg w terminie ustawowym. Nadto z treści opinii wynika, iż w każdej ze spraw upłynął trzymiesięczny termin do wniesienia skarg biegnący od dnia doręczenia powodowi ostatecznych rozstrzygnięć. Pozwany wniósł nadto o zwolnienie go od reprezentowania powoda jako pełnomocnika z urzędu, którego to zwolnienia dokonał Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowieniem z dnia 15 lutego 2013 r. w sprawie II Co 2505/12.

W dniu 9 lutego 2013 r. powód skierował do pozwanego wezwanie do zapłaty kwoty 50.000 zł wskazując, iż pozwany nie spotkał się z powodem w Areszcie Śledczym w W., o co zabiegał powód, a nadto wskazał na związek żądania z wydaniem opinii prawnej z dnia 29 stycznia 2013 r. Powód zarzucił pozwanemu naruszenie zasad etyki radcy prawnego, brak szacunku, pozbawienia go prawa do obrony, co w ocenie powoda naruszało jego dobra osobiste.

Sąd Okręgowy wskazał, że art. 23 k.c. zawiera otwarty katalog dóbr osobistych, a pokrzywdzonemu przede wszystkim przysługują środki o charakterze niemajątkowym przewidziane w art. 24 k.c., a w przypadku, gdy działanie naruszydźciela jest również zawinione środki o charakterze majątkowym o których stanowi przepis art. 448 k.c., Sąd Okręgowy stwierdził jednakże, że w niniejszej sprawie powód nie wskazał dóbr osobistych, które miały zostać naruszone, jak również okoliczności i zdarzeń, z którymi łączył ewentualne naruszenie. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie, w ocenie Sądu Okręgowego, wskazywał zaś, że podjęte przez pełnomocnika działania zostały dokonane w terminie i w prawie przewidziany sposób. Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 448 k.c. w zw. art. 24 k.c. Sąd I instancji orzekł jak w sentencji.

J. J. zaskarżył powyższy wyrok w całości, wnosząc o jego zmianę i uwzględnienie powództwa w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na tej podstawie wywiódł trafne wnioski. Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku co do braku podstaw do uwzględnienia powództwa i ustalenia poczynione przez ten Sąd przyjmuje za własne, poza ustaleniem, że powód nie wskazał dobra osobistego, które miało zostać naruszone. W ocenie Sądu Apelacyjnego z treści pism powoda należało wywieść, że domagał się on ochrony dobra – godności osobistej. Jednakże korekta ustaleń Sądu Okręgowego w powyższym zakresie nie miała wpływu na ocenę poprawności rozstrzygnięcia o niezasadności powództwa.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do najdalej idących zarzutów apelacyjnych, wskazujących na nieważność postępowania zachodzącego w niniejszej sprawie. Powód twierdził, że nieważność ta zachodziła z powodu braku możliwości brania udziału w sprawie oraz nieprzyznania mu pełnomocnika z urzędu.

Odnosząc się do zarzutu odmowy ustanowienia powodowi pełnomocnika z urzędu, zważyć należy, że rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim w tym przedmiocie zostało już zweryfikowane przez Sąd Apelacyjny w Łodzi, ponowna kontrola merytoryczna tego rozstrzygnięcia przy okazji rozpoznawania apelacji jest niedopuszczalna. Na marginesie jednak wskazać należy że Sądy obu instancji uznały, że udział pełnomocnika z urzędu w niniejszej sprawie nie jest potrzebny (art. 117 § 5 k.p.c.), ponieważ powód nie jest osobą nieporadną w samodzielnym

podejmowaniu czynności procesowych, ani też sprawa niniejsza nie była skomplikowana pod względem faktycznym lub prawnym.

Odnosząc się natomiast do udziału powoda w niniejszej sprawie, należy wskazać, że podczas procesu miał on możliwość zapoznania się i ustosunkowania do wszystkich pism procesowych. Nadto, sam wnioskował w pozwie o przeprowadzenie rozprawy pod jego nieobecność. Stąd też nie można było uznać, że został on pozbawiony możliwości udziału w sprawie. Jeśli intencją powoda było osobiste wypowiedzenie się na rozprawie co do swoich twierdzeń, to należy wskazać, że był on informowany o wszelkich czynnościach podejmowanych w sprawie, także o wyznaczeniu terminu rozprawy. Zgodnie z art. 299 k.p.c., Sąd Okręgowy nie miał obowiązku, lecz możliwość dopuszczenia dowodu z przesłuchania powoda w charakterze strony. Przepis ten ma charakter dyspozytywny, a jego zastosowanie jest niezbędne w przypadku, gdy po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Taka sytuacja procesowa nie miała miejsca w niniejszej sprawie, w której ocena postępowania pozwanego jako pełnomocnika wyznaczonego powodowi z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej mogła zostać dokonana na podstawie dokumentacji zgromadzonej w sprawie. Nadto stan faktyczny w tym zakresie dotyczący działań podejmowanych przez pozwanego pełnomocnika nie był pomiędzy stronami sporny.

Słusznie Sąd I instancji zauważył, że ewentualnej podstawy prawnej roszczeń powoda należy upatrywać w przepisach art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Do niekwestionowanych przesłanek odpowiedzialności należą tutaj: bezprawność zachowania sprawcy, naruszenie dobra osobistego powodujące szkodę niemajątkową oraz adekwatny związek przyczynowy między tym naruszeniem a powstałą szkodą. Według dominującego stanowiska judykatury i doktryny, dodatkową przesłanką przyznania świadczeń przewidzianych w art. 448 k.c. jest także wina sprawcy. Za takim stanowiskiem przemawia przede wszystkim usytuowanie art. 448 k.c. w obrębie tytułu VI „Czyny niedozwolone”, dla których podstawową zasadą odpowiedzialności jest wina (zob. wyrok SN z dnia 12 grudnia 2002 r., V CKN 1581/2000, OSNC 2004, nr 4, poz. 53; wyrok SN z dnia 1 kwietnia 2004 r., II CK 115/2003, niepubl.; wyrok SN z dnia 16 września 2004 r., IV CK 707/2003, niepubl.; wyrok SN z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CK 805/2004, niepubl.; wyrok SN z dnia 28 września 2005 r., I CK 256/2005, niepubl.; wyrok SN z dnia 19 stycznia 2007 r., III CSK 358/2006, niepubl.; wyrok SN z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 319/2007, niepubl.; a także. B. L.-P., W sprawie wykładni art. 448 KC, PS 1997, nr 1, s. 3 i n.; A. S., Zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową, B. 1999, s. 212; J. P., Nowelizacja kodeksu cywilnego z 23 sierpnia 1996 r., PS 1997, nr 3, s. 3).

Analiza materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, wskazuje, że pozwany postanowieniem Sądu Rejonowego Białymstoku z dnia 26 listopada 2012 r. sygn. akt II Co 2505/12 został wyznaczony jako pełnomocnik z urzędu na podstawie art. 48 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym w celu wniesienia skargi konstytucyjnej celem zbadania zgodności z Konstytucją przepisów, na podstawie których zapadły orzeczenia i zarządzenia w sprawach wymienionych w postanowieniu.

Pozwany w wykonaniu zobowiązania przedstawił opinię prawną o braku podstaw i możliwości do wniesienia skarg konstytucyjnych każdej ze spraw i wniósł o zwolnienie go z obowiązku reprezentowania J. J.. Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowieniem z dnia 15 lutego 2013 r. na podstawie art. 118 § 3 k.p.c. zwolnił pozwanego z pełnienia funkcji pełnomocnika z urzędu.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że wyznaczenie pełnomocnika z urzędu do w celu wniesienia skargi konstytucyjnej nie nakłada na wyznaczonego pełnomocnika procesowego obowiązku sporządzenia określonego środka zaskarżenia (zgodnie z życzeniem klienta), nakłada jedynie obowiązek – w razie stwierdzenia braku podstaw do wniesienia skargi – sporządzenia w tym przedmiocie pisemnej opinii prawnej i dołączenie jej do zawiadomienia skierowanego do sądu oraz strony na podstawie art. 118 § 5 k.p.c., co pozwany w niniejszej sprawie uczynił. Wraz z wykonaniem tych czynności ustaje obowiązek udzielenia pomocy prawnej spoczywający na wyznaczonym radcy prawnym.

Rozwiązanie zawarte w art. 118 § 5 k.p.c. ma przede wszystkim na celu utrudniać wnoszenie oczywiście niezasadnych skarg (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2000 r., III CZP 14/00, OSNC 2001, nr 2, poz. 1). Podkreślenia zatem wymaga, że ratio legis art. 118 § 5 k.p.c., który przewiduje przymus adwokacko

– radcowski dla sporządzenia nadzwyczajnych środków zaskarżenia oraz stwarza profesjonalnemu pełnomocnikowi prawo odmowy sporządzenia tych środków (w razie stwierdzenia braku podstaw do wniesienia skargi) wiąże się z koniecznością zapewnienia tym środkom odwoławczym odpowiedniego poziomu.

Ze względu na doniosłe konsekwencje odmowy sporządzenia skargi, wyrażająca takie stanowisko opinia prawna, stosownie do treści art. 118 § 6 k.p.c., podlega ocenie sądu. W przypadku uznania, że została ona sporządzona bez zachowania zasad należytej staranności, sąd zawiadamia o tym właściwy organ samorządu zawodowego, który jest zobligowany wyznaczyć innego radcę prawnego lub adwokata. W niniejszej sprawie, Sąd Rejonowy w Białymstoku nie stwierdził, by opinia została sporządzona przez pozwanego z naruszeniem zasad należytej staranności. Mając to na względzie, zaznaczyć należy, że pozwany jako pełnomocnik z urzędu, w sposób prawidłowy wywiązali się ze swoich obowiązków. W konsekwencji, brak jest ustawowych przesłanek odpowiedzialności pozwanego za naruszenie dóbr osobistych powoda tj. bezprawnego i zawinionego działania.

Nadto powód nie wykazał, aby inne działania pozwanego w jakimkolwiek stopniu naruszyły jego dobra osobiste, w szczególności godność osobistą. Przede wszystkim należy wskazać, że ustanowiony pełnomocnik z urzędu nie był związany jego żądaniem przybycia do Aresztu Śledczego w W. w celu odbycia rozmowy. Powód nie sprecyzował, czego żądana rozmowa miałaby dotyczyć, jakich nowych, czy istotnych okoliczności dla wniesienia skargi konstytucyjnej, skoro podstawową przesłanką do wniesienia tego środka jest stwierdzenie niezgodności przepisów stanowiących podstawę wyrokowania z Konstytucją. Przy dokonaniu takiej oceny nie jest niezbędna rozmowa z klientem, a zatem nie zachodziła potrzeba omówienia przez pozwanego z powodem sprawy, gdyż to do profesjonalnego pełnomocnika należała ocena, czy wnieść skargę konstytucyjną. Przy rozważeniu możliwości wniesienia skargi konstytucyjnej nie zachodziły podstawy do zgłoszenia nowych wniosków dowodowych lub poczynienia ustaleń faktycznych. Z uwagi na powyższe, wystarczającym było przesłanie powodowi przez pozwanego odpisu opinii, nie zachodziła natomiast potrzeba osobistego z nim kontaktu. Również żadne normy o charakterze moralno – etycznym, w tym w szczególności kodeks etyki radcy prawnego, nie obligują pełnomocnika do każdorazowego podejmowania prób osobistego kontaktu z reprezentowaną przez siebie stroną. W niniejszej sprawie pozwany ocenił możliwość wniesienia skarg konstytucyjnej w sprawach wskazanych przez Sąd I po złożeniu opinii prawnej został zwolniony z obowiązku reprezentowania J. J..

Trafnie zatem Sąd Okręgowy przyjął, że powód w niniejszej sprawie nie wykazał przesłanek odpowiedzialności pozwanego z tytułu naruszenia dóbr osobistych. W żaden sposób nie udowodnił swego roszczenia ani co do zasady, ani co do jego wysokości.

Kompleksowa analiza materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że wszystkie podniesione przez powoda w apelacji zarzuty są chybione. Sąd I instancji gruntownie zbadał podstawę faktyczną i prawną roszczeń powoda oraz w sposób trafny i przekonujący uzasadnił swoje stanowisko. Nie sposób zatem stwierdzić, aby zaskarżony wyrok naruszał jakiegokolwiek normy prawa procesowego i materialnego, tym bardziej, że nawet sam powód nie doprecyzowuje na czym owo naruszenie miałoby polegać. W kwestii „pominięcia” przez Sąd I instancji – ważnych z punktu widzenia skarżącego – dowodów w postaci dokumentacji medycznej i opinii biegłych sądowych, stwierdzić należy, że w aktach niniejszej sprawy brak jest tego typu materiału dowodowego. Ponadto, brak jest jakiegokolwiek wniosków dowodowych powoda w tym zakresie. Podniesiony przez skarżącego zarzut jest zatem niezrozumiały i nasuwa przypuszczenie, że powód być może ma na myśli inną sprawę – spośród licznie przez siebie zainicjowanych.

Końcowo należało się odnieść do zarzutów dotyczących obciążenia pozwanego kosztami zastępstwa procesowego powoda na podstawie art. 98 k.p.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji prawidłowo uznał, że w niniejszej sprawie nie zaistniały żadne szczególne okoliczności uzasadniające odstąpienie od obciążania powoda tymi kosztami.

Zgodnie z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Nie konkretyzuje on pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi (por. m.in.

postanowienie SN z dnia 20 grudnia 1973 r., II CZ 210/73, LEX nr 7366). Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania dyspozycji omawianego przepisu należą przede wszystkim fakty związane z samym przebiegiem procesu tj. podstawa oddalenia żądania, zgodność zamiarów stron w sprawach stosunku prawnego, który może być ukształtowany tylko wyrokiem, szczególna zawilość lub precedensowy charakter sprawy albo subiektywne przekonanie powoda co do zasadności zgłoszonego roszczenia, trudne do zweryfikowania a limine, a ponadto sposób prowadzenia procesu przez stronę przegrywającą albo niesumienne lub oczywiście niesłuszne postępowanie strony wygrywającej, która w ten sposób wywołała proces i koszty połączone z jego prowadzeniem. Zalicza się do nich także okoliczność, że rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na podstawie faktów ustalonych na podstawie dowodów dopuszczonych przez sąd z urzędu, jak również niewspółmierność wysokości kosztów pomocy prawnej poniesionych przez stronę wygrywającą proces do stopnia zawilości sprawy i nakładu pracy pełnomocnika (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 października 2007 r., P 29/07, OTK-A 2007, Nr 9., poz. 116 oraz powołane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego). W niniejszej sprawie nie zaistniała żadna z powyżej wskazanych okoliczności. T. sytuacja materialna powoda została natomiast uwzględniona poprzez zwolnienie go od ponoszenia kosztów sądowych, w tym w szczególności od opłaty od pozwu i apelacji.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania w drugiej instancji rozstrzygnął na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, przy uwzględnieniu § 6 pkt 6 i § 12 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r. poz. 490). W ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie nie zaistniały także szczególne okoliczności, by odstąpić od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w instancji odwoławczej. Strona postępowania podejmując decyzję o dalszym prowadzeniu sprawy związaną z zaskarżeniem niekorzystnego dla siebie wyroku Sądu I instancji, powinna uwzględnić możliwość ponoszenia konsekwencji procesowych w postaci obowiązku zwrotu kosztów poniesionych przez stronę przeciwną, tym bardziej gdy znane już było rozstrzygnięcie Sądu i instancji (por. postanowienie Sądu najwyższego z dnia 23 maja 2013 r., I CZ 161/12, lex nr 1353087). Powód został wprawdzie zwolniony od opłaty od apelacji, jednakże zwolnienie to nie rozciąga się automatycznie także na koszty zastępstwa procesowego strony przeciwniej. Zatem powinien być liczyć się z możliwością przegrania sprawy przed Sądem II instancji i tym samym z możliwością obciążenia go kosztami zastępstwa procesowego zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sporu.